

បង្កើនវប្បធម៌ក្រសួងកម្ពុជា

Promoting Rule of Law in Cambodia through Legal Education

June 18-19, 2017

By Men Pechet

Edited by Elaine McKinnon

Documentation Center of Cambodia (constituted in 1995) ស្រាវជ្រាវការពិត ដើម្បីការចងចាំនិងយុត្តិធម៌
Searching for the Truth: Memory & Justice

66 Preah Sihanouk Blvd. • P.O.Box 1110 • Phnom Penh ២ Cambodia
t (855-23) 211-875 • dccam@online.com.kh • www.dccam.org

Introduction

On the afternoon of June 19, 2017, I shared a bench inside the compound of the Choeung Ek Killing Fields with Ma Darika and Han Muylin, fourth-year students at the Royal University of Law and Economics (RULE). Together with thirteen other law students from RULE, they had visited the Khmer Rouge Tribunal that morning to attend the Closing Statements in Case 002/02 against Nuon Chea and Khieu Samphan. The trip was organized as part of an outreach effort by the Victim Participation Project (VPA) of the Documentation Center of Cambodia (DC-Cam) to provide a unique opportunity for these students to observe the rule of law in practice at the Tribunal. (Please see Appendix B for a list of the students.)

A Day Prior to the Khmer Rouge Tribunal Visit

On the afternoon of June 18, 2017, the VPA team invited Mr. Neth Pheaktra, Press Officer of the Khmer Rouge Tribunal, to present the students with some background about the trial proceedings before their visit to the court the following day. In addition, an introduction to DC-Cam and its activities was presented by Ms. Sirik Savina, Team Leader of DC-Cam's Outreach and Collaboration Project. Ms. Sirik emphasized how DC-Cam initiatives have supported the Tribunal's legacy of promoting the rule of law in Cambodia.

Ms. Sirik explained to the students that DC-Cam was initially established in 1995 as a field investigating office of Yale University's Cambodia Genocide Program to document Khmer Rouge history. Two years later, DC-Cam became an independent institution and its work has continued to the present. Ms. Sirik also informed the students about the extensive documentation which has been archived by DC-Cam and how the public can access the documents through its online database. She highlighted the activities at DC-Cam that contribute to its mission—Memory and Justice. At the end of her presentation, Ms. Sirik showed the students how to access the websites for DC-Cam and the Cambodia Tribunal Monitor (CTM), both of which contain extensive information related to the Khmer Rouge Tribunal, including trial hearing reports, video footage, and other commentary papers.

Following Ms. Sirik’s presentation, Mr. Neth Pheaktra began his presentation by asking the students if they had ever visited the Khmer Rouge Tribunal. Only a few of them had visited the Tribunal; however, those who had were delighted for the chance to visit the Tribunal again. Mr. Neth then discussed previous efforts by the Cambodian government to prosecute the Khmer Rouge crimes through the People’s Revolutionary Tribunal, which was initiated in 1979. However, for a number of reasons the international community did not accept that tribunal. Mr. Neth further informed the students regarding the current Khmer Rouge Tribunal—its establishment in 2006, the defendants, the case files, the crimes charged, the structure of the court, and the various bodies associated with supporting and monitoring the court.

After Mr. Neth finished his presentation, the following questions were posed to him:

1. Can Ms. Im Chaem request compensation from the court after the Co-Investigating Judges dropped charges against her?
2. Will the Tribunal close after all the cases have been heard?
3. Why did the Tribunal hear Duch’s case before the other cases?
4. What is the exact number of people who died during the Khmer Rouge regime?

To conclude the day’s session, the VPA team screened a short documentary film entitled “Tuol Sleng Prison in 1979” which features the condition of the prison shortly after the fall of the Khmer Rouge regime, when it was discovered by two Vietnamese officials who had accompanied Cambodian and Vietnamese soldiers to the southern part of Phnom Penh.

After the film screening, the students were reminded of the schedule for the following day’s activities.

Observing the Closing Statements at the Khmer Rouge Tribunal

June 19, 2017 was the fifth day of the hearing for Closing Statements in Case 002/02. The charges in Case 002/02 include allegations related to crimes against humanity, genocide

against Cham and Vietnamese, forced marriage and rape, internal purges, S-21 Security Center, Kraing Ta Chan Security Center, Au Kanseng Security Center, Phnom Kraol Security Center, 1st January Dam worksite, Trapeang Thma Dam worksite, Tram Kok cooperatives, treatment of Buddhists, and treatment of former Khmer Republic officials.

The morning session on June 19th was a continuation of a presentation begun the preceding Friday by the defense lawyers of Nuon Chea. The session heard the defense co-lawyer, Mr. Victor Koppe, explain the defense's position regarding the treatment of Cham and Vietnamese, while Mr. Liv Sovanna concluded the presentation by further discussing the treatment of Vietnamese as well as Buddhists. Finally, Ms. Doreen Chen presented the defense's position regarding the treatment of former Khmer Republic soldiers and officials.

Visit to Choeng Ek Killing Fields and Tuol Sleng Genocide Museum

After the lunch break, the student participants left the Khmer Rouge Tribunal for the Choeng Ek Killing Fields and Tuol Sleng Genocide Museum. Some of the students had never been to the Killing Fields. Sorrow was detected on their faces as they observed the monument of bones and skulls displayed before them.

Suddenly, one of the male students took off his shoes, walked towards the memorial, lit an incense stick and prayed as a gesture of respect to those who had been killed by the Khmer Rouge. The other students walked around the compound of the Killing Fields with their eyes fixed upon each step in an effort to avoid stepping on bones of the victims.

Promoting Rule of Law in Cambodia through Legal Education

As I was sitting on a bench at the Choeung Ek Killing Fields, Darika and Muylin joined me. They were taking deep breaths as if to compose themselves after having taken the walking tour around the compound. I asked them if they were fine. They said yes. Then, I asked them about their impressions of the VPA program in which they were participating. Both of them expressed similar feelings by responding that it was their first time to join this kind of activity. They felt the events were beneficial to them because they had a chance to witness the trial proceedings of the hybrid tribunal in Cambodia. They also mentioned that they benefited from the chance to talk to court officials and learn more about the structure of the Khmer Rouge Tribunal as well as DC-Cam.

When asked about the trial hearing they had observed, Darika said that it was very interesting to hear the position of the defense lawyers, who were challenging the allegations that the co-prosecutors and civil party lawyers had raised against their client. Muylin added that it was difficult for the defense lawyers to defend the accused; nevertheless their technique was quite fascinating. Nuon Chea's defense co-lawyer was trying to prove that their client had no intention to commit genocide against the Cham or Vietnamese, but that in fact they were supposed to be treated the same as other people throughout the country. Thus, Nuon Chea's defense lawyers were trying to convince the judge to drop the genocide charge against their client. Both Darika and Muylin agreed that only the judges may render a verdict on the evidence presented after considering the claims from each party, and that justice will be revealed in the near future.

While I was engaging in conversation with Darika and Muylin, Phan Buntheng joined our discussion. Buntheng mentioned that the visit to the Khmer Rouge Tribunal to observe the Closing Statements was an important and unique opportunity to witness the rule of law in action at an international tribunal. Moreover, he was able to increase his knowledge of Khmer Rouge history through the reading materials provided by DC-Cam.

Conclusion

According to my conversations with student participants, I have observed that the opportunity provided to the students to witness the trial proceedings at the Khmer Rouge Tribunal has contributed to the building of a stronger foundation for the rule of law in Cambodia because the students have had the chance to witness legal proceedings at an international judicial tribunal. Ultimately, the student participants agreed that each individual's willingness to make positive change is important for the promotion of rule of law in Cambodia. Starting with the individual as a role model, each person can influence others within their community, and eventually, their society-at-large.

Team: Sirik Savina, Song Sal, and Men Pechet.

This event is fully funded by United States Agency for International Development (USAID).

Appendix A—Agenda

Sunday, June 18, 2017

- Afternoon (2:00 p.m.-5:00 p.m.):
  - o Brief introduction to DC-Cam by Sirik Savina, DC-Cam’s Outreach and Collaboration Team Leader
  - o Brief update regarding the ECCC proceedings by Neth Pheaktra, ECCC Press Officer
  - o Film screening—Behind the Walls of S-21

Monday, June 19, 2017

- Morning: Leave for the ECCC and observe the hearing
- Afternoon: Visit Tuol Sleng and Choeung Ek Killing Fields

Appendix B—List of Students

N°	Name	Sex	Address	Others
1.	Nuon Srey Touch	F	Phnom Penh	1st Year, RULE
2.	Buth Dina	M	Phnom Penh	1st Year, RULE
3.	Chhay Marinet	F	Phnom Penh	1st Year, RULE
4.	Meas Sreyla	F	Phnom Penh	1st Year, RULE
5.	Va Danit	F	Phnom Penh	1st Year, RULE
6.	Tom Sreyneth	F	Phnom Penh	1st Year, RULE
7.	Som Leap	M	Phnom Penh	1st Year, RULE
8.	Kim Lyheang	M	Phnom Penh	2nd Year, RULE
9.	Khli Dalin	F	Phnom Penh	2nd Year, RULE
10.	Nou Kimchhiv	M	Phnom Penh	3rd Year, RULE
11.	Tor Revit	M	Phnom Penh	4th Year, RULE
12.	Ma Darika	F	Phnom Penh	4th Year, RULE
13.	Phan Buntheng	M	Phnom Penh	4th Year, RULE
14.	Hann Muylin	F	Phnom Penh	4th Year, RULE
15.	Tim Khouchsopheaktra	F	Phnom Penh	4th Year, RULE

Appendix C—Media Coverage

Law Students to Visit the Khmer Rouge Tribunal
Published on June 20, 2017, Rasmey Kampuchea Daily Newspaper
Article by Som Bunthorn and Teav Sarakmonin

បញ្ជីនៃអង្គការយូណេស្កូ ។ ការលើកឡើងរបស់នាយកប្រតិបត្តិវេជ្ជការ នៃអង្គការមីសេន រដ្ឋាភិបាល ដូចខាងលើនេះ បានធ្វើឡើងក្នុងគោលបំណង គឺជំនួយដល់បរិស្ថាន ពិភពលោក៥ មីសេន ឆ្នាំ ២០១១នៅវិទ្យាល័យព្រះស៊ីសុវត្ថិវិសាល រៀបចំឡើងដោយក្រសួងបរិស្ថាន ។ នេះបើតាមគោលបំណងរបស់ក្រសួង

ក្រសួងបរិស្ថានជួយកសាងសាលាសិក្សាប្រចាំថ្ងៃ

បរិស្ថានខ្មែរមកទស្សនាសាលាសិក្សាប្រចាំថ្ងៃ ដដែល ។ លោកគីក វណ្ណារ៉ា បាន បញ្ជាក់ ឱ្យដឹងទៀតថា ការអភិវឌ្ឍន៍ ប្រតិបត្តិការប្រចាំថ្ងៃ គឺធ្វើឡើង ដោយអនុក្រឹត្យរបស់ប្រធានាធិបតី អារម្មវិក ឆួនរាស់ ត្រូវ នៅពេលពិភពលោកទាំងមូលមានការរៀបចំ

អ្នកជំនាញបរិស្ថាន រូបនេះ បានទាមទារឱ្យអារម្មវិកត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការប្រទេសដែលបានបំពុល បរិយាកាសឆ្នាំដំបូងគេបំផុតនៅលើ ពិភពលោក ។ ក្នុងប្រតិបត្តិការអង្គការ មីសេន រដ្ឋាភិបាលមួយនៅកម្ពុជា លោកគីក វណ្ណារ៉ា រឹងមាំស្នើសុំឱ្យ ជាមួយឯកអគ្គរដ្ឋទូតអារម្មវិកប្រចាំនៅ

តទៅទៀត ២២

ទស្សនកិច្ចសិក្សារបស់និស្សិតច្បាប់នៅសាលាក្តីខ្មែរក្រហម

ដោយ៖លោក ជុំសុខ ខាវ- សារេសុខិយដ្ឋមន្ត្រីបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា ព្រឹត្តិច្បាប់ ៖ អង្គជំនុំជម្រះ វិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបុគ្គលិក កាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម បាន បើកសវនាការលើសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្ទាល់ មាត់ បំបែកប្រតិបត្តិការដេញដោល លើសំណុំរឿង០០២/០២ ។ សវនាការនៃការធ្វើសេចក្តី សន្និដ្ឋាននេះ ប្រព្រឹត្តទៅចាប់ពីថ្ងៃទី១៣

តទៅទៀត ២៤

និស្សិតច្បាប់ទស្សនាសាលាសិក្សាប្រចាំថ្ងៃនៅសាលាក្តីខ្មែរក្រហម

ដល់ទី២៣ ខែមិថុនា ។ ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការអង្គជំនុំជម្រះបានចែកជូនដល់ភាគីមានរយៈពេលផ្សេងៗគ្នា ក្នុងនោះដែរ ភាគីសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មានរយៈពេលមួយថ្ងៃ (ថ្ងៃទី១៣), ភាគីសហព្រះរាជអាជ្ញា មានរយៈពេល២ថ្ងៃ (ថ្ងៃទី១៤ និង១៥), ភាគីមេធាវីការពារក្តី មានរយៈពេល៣ថ្ងៃកន្លះ (ថ្ងៃទី១៦,១៧,២០ និង២១), រស្សីលថ្ងៃទី២១ និងព្រឹកថ្ងៃទី២២ ជាការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់ភាគី ហើយនៅថ្ងៃទី២៣ គឺជាការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានចុងក្រោយរបស់ជនជាប់ចោទ ដែលអង្គជំនុំជម្រះប្រគល់ពេលវេលាជូន៤ម៉ោង ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋាននេះ ។

នៅថ្ងៃទី១៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៧ ជាថ្ងៃទី២ នៃការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្ទាល់មាត់ បីបញ្ចប់កិច្ចពិភាក្សាដេញដោលលើសំណុំរឿង០០២/០២ របស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទ ។ ជាមួយគ្នានេះដែរ មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ក៏បានរៀបចំនាំសិស្សិតនៃសកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច ចំនួន១៦នាក់ (ភាគច្រើនមិនធ្លាប់ចូលរួមស្តាប់សវនាការពីមុនមក) ឱ្យមកចូលរួមស្តាប់សវនាការរយៈពេលមួយថ្ងៃ ដើម្បីស្វែងយល់ពីកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរបស់តុលាការកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម និងដើម្បីយកចំណេះដឹងទាំងនេះទៅចែករំលែកជាមួយមិត្តភក្តិ ។ ប៉ុន្តែមុននឹងចូលរួមស្តាប់សវនាការមុនមួយថ្ងៃ មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ក៏បានអញ្ជើញលោកទេសាភិបាល ក្រាម ត្រីនាំពាក្យនៃសាលាក្តីខ្មែរក្រហម មកធ្វើបទបង្ហាញស្តីពីដំណើរការវិវត្តរបស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហម ដល់អ្នកដែលបានចូលរួមទាំងអស់ ដើម្បីជាការយល់ដឹងមុននឹងចូលរួមស្តាប់សវនាការផ្ទាល់ ។

ខាងក្រោមជាទស្សនៈយល់ឃើញរបស់និស្សិតបន្ទាប់ពីចូលរួមស្តាប់សវនាការ :

ប៊ិក ឌីណា ជាសិស្សិតឆ្នាំទី១ ផ្នែកច្បាប់ នៃសកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច បានឱ្យដឹងថា នេះជាលើកទី១ សម្រាប់ឌីណា ដែលបានមកចូលរួមស្តាប់សវនាការនៃសាលាក្តីខ្មែរក្រហមនេះ ។ ពេលដែលចូលរួមស្តាប់ បានធ្វើឱ្យឌីណា មានការយល់ដឹងអំពីការប្រព្រឹត្តិទៅនៃសវនាការដែលមានលក្ខណៈអន្តរជាតិ ដោយមានការចូលរួមពីភាគីអន្តរជាតិ និងខ្មែរ ក៏ដូចជា អាចឱ្យឌីណា ស្វែងយល់អំពីនីតិវិធីនៃតុលាការអន្តរជាតិដែរ ។

ឌីណា ធ្លាប់បានដឹងអំពីរបបខ្មែរក្រហម តាមរយៈឪពុកម្តាយនិយាយប្រាប់ ។ តាមអ្វីដែលនិយាយរបស់ឌីណា បានប្រាប់ឱ្យដឹងថា ជីតារបស់ឌីណា ត្រូវបានខ្មែរក្រហមយកទៅរៀនសូត្រ ហើយក៏បាត់ដំណឹងតាំងពីពេលនោះមក ។ យាយរបស់ឌីណា សន្មតថា តាបស់គាត់ត្រូវខ្មែរក្រហមយកទៅសម្លាប់ ដោយសារតែតារបស់ឌីណា ជាអតីតប្រធានមន្ទីរកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទនៃរបបលន់ ទល់ ។ ឪពុកម្តាយរបស់ឌីណា ក៏បានរំលឹកពីក្តីលំបាករវេទទាំងឡាយដែលបានជួបប្រទះដល់ឌីណា ។ បន្ទាប់ពីដំណើរទស្សនកិច្ចនេះ ឌីណា នឹងនាំយកនូវព័ត៌មានសំខាន់ៗ និងអ្វីដែលខ្លួនបានស្វែងយល់ក្នុងដំណើរទស្សនកិច្ចនេះទៅចែករំលែកដល់មិត្តរួមថ្នាក់ដែលមិនបានមកចូលរួម ។

ឌីណា ចង់ត្រៀមរំលឹកប្រាប់មិត្តរួមថ្នាក់ថា យើងកុំគិតថា ការចូលរួមស្តាប់សវនាការនេះជារឿងដែលខាតពេលវេលា សម្រាប់យើងជាសិស្សិតច្បាប់ យើងគួរតែត្រឡប់មកវិញ ប្រាប់មើលនីតិវិធីតុលាការ ដែលជាលក្ខណៈអន្តរជាតិ ប្រព្រឹត្តទៅនៅស្រុក

និស្សិត

ខ្មែរផ្ទាល់ ។ ឌីណា បន្តទៀតថា ក្នុងនាមយើងជាសិស្សិត យើងគួរតែសិក្សាអំពីប្រវត្តិសាស្ត្រ ខ្លះ ព្រោះថា សម័យខ្មែរក្រហម សូម្បីតែបរទេសក៏ចាប់អារម្មណ៍ ហេតុបើគេសួរយើងពីសម័យនេះ ក្នុងនាមយើងជាជនជាតិខ្មែរ គួរណាស់តែដឹង កុំឱ្យបរទេសថា យើងមិនដឹងអ្វីសោះអំពីប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ខ្លួនមួយនេះ ។ ជាចុងក្រោយ ឌីណាក៏មានបណ្តាំផ្ញើទៅជូនជនទាំងអស់មិនថា សិស្ស និស្សិត ឬប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ គួរតែយកចិត្តទុកដាក់ពីសម័យខ្មែរក្រហម ព្រោះថា សម័យខ្មែរក្រហមជាប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់យើងគ្រប់គ្នា ជាប្រវត្តិសាស្ត្រមួយដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ ដែលយើងគួរតែចងចាំសម្រាប់កូនខ្មែរជំនាន់ក្រោយ ព្រោះថា ក្មេងជំនាន់ក្រោយមិនសូវជាយល់ដឹងអំពីសម័យខ្មែរក្រហមប៉ុន្មានទេ ។

ឃី ដានីន ជាសិស្សិតឆ្នាំទី២ ផ្នែកនីតិសាស្ត្រ នៃសកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច នេះជាលើកទីមួយសម្រាប់ ដានីន ដែលបានមកចូលរួមស្តាប់ សវនាការនៃតុលាការខ្មែរក្រហម ប៉ុន្តែ ដានីន ធ្លាប់បានតាមដានស្តាប់តាមវិទ្យុ និងទូរទស្សន៍ ។ បន្ទាប់ពីបានចូលរួមស្តាប់សវនាការ ដានីន ទទួលបានបទពិសោធន៍ខ្លះៗទីមួយ អំពីដំណើរការ

ប្រាប់ទស្សនកិច្ចសិក្សានៅមជ្ឈមណ្ឌលប្រល័យពូជសាសន៍ជើងឯក (រូបមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា)

នីតិវិធីនៃតុលាការអន្តរជាតិ ដែលមាន ភាគីអន្តរជាតិ និងជាតិ។ ចំពោះរបប ខ្មែរក្រហម ជាដំបូង ធ្លាប់បានដឹងពីការ រយៈពេលយូរ ដើម្បីដឹងពីការដែលតែងតែ ឱ្យយាយ ប្រាប់អំពីអ្វីដែលគាត់ទាំងអស់ គ្មានបានជួបប្រទះ និងគ្មានការ ជាដំបូង ពិតជាមានការរលាកស្នាយចំពោះអ្វី ដែលបានកើតឡើងក្នុងសម័យនោះ ថ្ងៃ ក្បិតតែ ជាដំបូង កើតមិនទាន់ក៏ពិតមែន ប៉ុន្តែ ជាដំបូង ដឹងតាមរយៈចាស់ទុំ និង ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនៅឯសាលា។

ចំពោះ ជាដំបូង បន្ទាប់ពីដំណើរ ទស្សនកិច្ចនេះ ជាដំបូង និងផ្សព្វផ្សាយបន្ត ទៅកាន់គ្រួសារ ក៏ដូចជាមិត្តភក្តិអំពីបទ ពិសោធន៍ដែលខ្លួន បានសិក្សាស្វែង យល់ក្នុងថ្ងៃនេះ ។ ជាដំបូង និងពន្យល់ ខ្លះអ្វីដែល ខ្លួនបានដឹងមួយទៅកាន់អ្នក គ្រប់គ្នា ដើម្បីឱ្យអ្នកទាំងអស់ បាន យល់អំពីកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី នៃ តុលាការខ្មែរក្រហម ។ ជាដំបូង យល់ថា ការដែលបានមកចូលរួមស្តាប់សវនា ការដោយផ្ទាល់ គឺធ្វើឱ្យខ្លួនមានការ យល់ដឹងច្រើនជាងកាលដែលមិនបាន ចូលរួមស្តាប់ដោយផ្ទាល់ ។

ស៊ឹម ខួចសុភក្រា ជានិស្សិតគ្នា ទី៤ ផ្នែកនីតិសាស្ត្រ នៃសកលវិទ្យាល័យ

ភូមិមិត្តនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រ សេដ្ឋកិច្ចបានឱ្យដឹងថា នេះជាលើកទីពីរ ហើយ ដែលបានមកចូលរួមស្តាប់ សវនាការ នៃតុលាការខ្មែរក្រហម។ សម្រាប់ សុភក្រា មុនដំបូងយល់ថា តុលាការ មួយនេះចំណាយពេលយូរ លើសតុលាការធម្មតា ប៉ុន្តែបន្ទាប់ពី ស្តាប់ការធ្វើបទបង្ហាញរបស់មន្ត្រីសាលា ក្តីខ្មែរក្រហមមុនពេលចូលរួមស្តាប់ សវនាការនិងពេលចូលរួមស្តាប់ ដោយ ផ្ទាល់ សុភក្រា យល់ថា កិច្ចដំណើរការ នីតិវិធីយូរ ក៏ព្រោះតែមានជនរងគ្រោះ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីច្រើន សាក្សីក៏ ច្រើន និងត្រូវការប្រមូលភស្តុតាង ច្រើន។ សុភក្រាបន្ថែមទៀតថា តុលាការ នេះគួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍ ព្រោះការកាត់ក្តី និងដំណើរការនីមួយៗមានភាពច្បាស់ លាស់។ សម្រាប់ សុភក្រា តុលាការនេះ អាចនឹងផ្តល់យុត្តិធម៌ ហើយក៏មិនផ្តល់ យុត្តិធម៌ពេញលេញទេ ក៏ព្រោះតែជន ជាប់ចោទទាំងអស់មានវ័យចាស់ ជន ណាស់ មកដល់ពេលនេះ សំណុំរឿង ០០២ ជនជាប់ចោទពីររូបបានស្លាប់ រួចមកហើយ និងបើដំណើរការទៅមុខ ទៀត ជនជាប់ចោទផ្សេងទៀត អាច នឹងស្លាប់បន្តទៀត។

អំពីរបបខ្មែរក្រហម សុភក្រា ធ្លាប់បានដឹង និងត្រូវបានរយៈពេលយូរ ចាស់ទុំ ឱ្យយាយប្រាប់។ គ្រួសាររបស់ ឪពុកម្តាយរបស់ សុភក្រា ភាគច្រើន គឺស្លាប់ដោយសារជំងឺ គ្មានថ្នាំព្យាបាល និងការអត់ឃ្នាន ហើយក៏មិនមាន នរណាម្នាក់ត្រូវខ្មែរក្រហមយកទៅស្តាប់ ដែរ។ សុភក្រា បានឱ្យដឹងថាទោះបីជា ឪពុកម្តាយតែងតែរម្ងឹកអំពីរបបខ្មែរ ក្រហមប្រាប់ដល់កូនៗប៉ុន្តែគាត់មិនដែល បណ្តឹងគំនិតឱ្យកូនៗមានគំនិតគុក គុក ជាមួយខ្មែរក្រហមទេគាត់ទាំងពីរហាក់បី ដូចជាចង់បំភ្លេចរឿងរ៉ាវដែលបានកើត ឡើងចំពោះគាត់ និងគ្រួសារចាស់។

ដំណើរទស្សនកិច្ចដែល សុភក្រា ចូលរួមនៅពេលនេះមានការយល់ដឹង ច្រើនអំពី តុលាការ អំពីដំណើរការកាត់ ក្តីអំពីសំណងទៅប្រជាពលរដ្ឋជាដើម។

ក្រៅពីការចូលរួមស្តាប់សវនាការ នៅសាលាក្តីខ្មែរក្រហម មជ្ឈមណ្ឌល ឯកសារក៏មានរៀបចំដំណើរទស្សនកិច្ច ដល់និស្សិតទាំងអស់ ទៅកាន់សារមន្ទីរ ប្រល័យ ពូជសាសន៍ទួលស្វែង និងវាល ពិយាតបឹងជើងឯកនៅក្នុងថ្ងៃដែល ដើម្បីយល់ដឹងពី ប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ ក្រហមបន្ថែមទៀត ។

សូមស្រមៃ
បន្តិចមើលថា
ទៅជាយ៉ាងណា
បើមិនមានវត្តមាន
សត្វខ្លា
នៅលើពិភពលោក
មួយនេះ?

រដ្ឋបាលក្រសួងស្ថាប័ន
កម្ពុជា ៧៩៧៧០៩៧៩
ស្ថាប័នវិនិយោគទ្រព្យសម្បត្តិ
TIGER BEER COMPANY

facebook.com/supphatig

មាតិកា: ស្រាវជ្រាវ -> ខ្មែរក្រហម

ការពង្រឹងនីតិវិធីតាមរយៈការអប់រំផ្នែកច្បាប់

ដោយ រ៉ែមន វិចិត្រ បុគ្គលិកមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ថ្ងៃទី 22 មិថុនា 2017 ម៉ោង 09:52:AM

Facebook Twitter Print Email More

កាលពីពេលថ្មីៗនេះ ខ្ញុំបានសម្ភាសន៍និស្សិតរៀនសូត្រចំនួនពីររូប ក្នុងចំណោមនិស្សិត១៥ រូប មកពីសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច ក្នុងដំណើរទស្សនកិច្ច សិក្សានៅវិទ្យាល័យយ៉ាតប៊ឹងជើងឯក ដែលជាកម្មវិធីមួយរបស់គម្រោងស្តីពីការចូលរួមរបស់ជន រងគ្រោះនៃមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា។ កម្មវិធីនេះផ្តល់ឱកាសដល់សិស្សានុសិស្ស ព្រមទាំង និស្សិតបានចូលរួមស្តាប់សវនាការកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមដោយផ្ទាល់នៅក្នុងបន្ទប់ សវនាការ និងទស្សនាវាលវិទ្យាល័យយ៉ាតប៊ឹងជើងឯក ព្រមទាំងសារមន្ទីរខ្មែរក្រហមប្រល័យពូជ សាសន៍ទូលស្លែង ដែលជាទីតាំងដែលត្រូវបានគុណការលើកយកជាកស្ថានីយក្នុងការកាត់ ទោស ខុច ដែលជាអតីតប្រធានគុកទូលស្លែង នៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម។ និស្សិតទាំងពីរនាក់ នោះគឺ ម្នាក់ឈ្មោះ ម៉ា វារីកា កំពុងសិក្សាផ្នែកទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិ និងម្នាក់ឈ្មោះ ហាន់ មួយលីន កំពុងរៀនផ្នែកនីតិសាស្ត្រ។

ខ្ញុំបានសួរសំណួរមួយចំនួនទៅកាន់ វារីកា និងមួយ លីន អំពីចំណាប់អារម្មណ៍ដែលគាត់បាន ថ្វីលរួមដំណើរទស្សនកិច្ចនេះជាមួយមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា។ វារីកា និងមួយលីន បាន លើកឡើងស្រដៀងគ្នាថា អ្នកទាំងពីរចូលរួមនៅក្នុងកម្មវិធីទស្សនកិច្ចសិក្សានេះជារបស់ខ្លួន ខ្លួន ។ កម្មវិធីដែលមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាបានរៀបចំឡើង មានសារប្រយោជន៍សម្រាប់ សិស្ស និស្សិតក្នុងការស្វែងយល់ អំពីដំណើរការកាត់ទោសនៅក្នុងគុណការកាត់ទោសមេដឹកនាំ ខ្មែរក្រហម ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងរួមគ្នារវាង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គការសហប្រជា ជាតិ។

មិនតែប៉ុណ្ណោះ វារីកា និងមួយលីន យល់ឃើញថានិស្សិតដែលចូលរួមកម្មវិធីនេះ មិនត្រឹមតែ បានស្តាប់សវនាការដោយផ្ទាល់នោះទេ ថែមទាំងបានជួបពិភាក្សាជាមួយ លោក នេត្រ ក្រៅ ដែលជាមន្ត្រីនាំពាក្យសាលាក្តីខ្មែរក្រហម អំពីការវិវឌ្ឍរបស់គុណការ ការអនុវត្តការងារនៅក្នុង គុណការ រចនាសម្ព័ន្ធ និងអង្គការនានារបស់គុណការ ព្រមទាំងការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសំណុំរឿង ជាដើម។

វារីកា រឿងក្តីនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការនៃគុណការកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមដែលខ្លួន បានចូលស្តាប់ វារីកា ចាប់អារម្មណ៍ទៅលើការលើកឡើងរបស់មេធាវីការពារមេដឹកនាំខ្មែរ ក្រហម ទាំងខ្មែរ និងបរទេស ដែលបានលើកឡើងនូវទុក្ខរណ៍ផ្សេងៗ ដើម្បីដោះបន្ទុកកូនក្តី របស់គាត់ឲ្យប្រគល់ជូនការពារប្រកាន់។ ចំណែកឯ មួយលីន ចាប់អារម្មណ៍ថា ជាទូទៅមេធាវី ការពារជនជាប់ចោទជួបប្រទះឧបសគ្គច្រើនក្នុងការការពារកូនក្តី។ ប៉ុន្តែ មេធាវីការពារក្តីរបស់ ខ្លួន ជា ហាក់ដូចជា មានភាពវៃឆ្លាតក្នុងការវិវរកវិធីសាស្ត្របន្តរបន្ថយទម្ងន់ទោសរបស់កូនក្តី។ បើទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ ដោយ និស្សិតទាំងពីររៀងក៏ថា មានតែចៅក្រមទេដែលអាចវិនិច្ឆ័យ អំពីទោសកំហុសពិតប្រាកដ របស់មេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ដើម្បីរកយុត្តិធម៌ជូនប្រជាជន និង ជនរងគ្រោះនៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម។ ទន្ទឹមនឹងនេះ មួយលីន ក៏បានទទួលបទពិសោធន៍បន្ថែម អំពីនីតិវិធី នៅក្នុងសវនាការរបស់គុណការកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ទាក់ទងនឹងសវនា ការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្ទាល់មាត់ចិបបញ្ចប់កិច្ចពិភាក្សាដេញដោលលើសំណុំរឿង០០២/០២។

ចំណែក វារីកា បានទទួលនូវបទពិសោធន៍ថ្មីទាក់ទងនឹងវិធីសាស្ត្រនៃការលើកឡើងរបស់ មេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទអំពីបទចោទប្រកាន់ទាំងឡាយ ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើក ឡើងនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ។

នៅខណៈនោះ ជន ប៊ិនថេង ដែលជានិស្សិតឆ្នាំទីបួនផ្នែកច្បាប់ដែលបានចូលរួមស្តាប់ ការ

សូមស្រមៃ
បន្តិចមើលថា
ទៅជាយ៉ាងណា
បើមិនមានវត្តមាន
សត្វខ្លា
នៅលើពិភពលោក
មួយនេះ?

រដ្ឋបាលក្រសួងស្ថាប័ន
កម្ពុជា ៧៩៧៧០៩៧៩
ស្ថាប័នវិនិយោគទ្រព្យសម្បត្តិ
TIGER BEER COMPANY

facebook.com/supphatig

សម្ភាសរបស់ខ្ញុំជាមួយ ដារីកា និង មួយលីន បានបង្ហាញអំពីចំណាប់អារម្មណ៍របស់ខ្លួនក្នុងការចូលរួមកម្មវិធីរបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាថា នេះគឺជាលើកដំបូងដែលខ្លួនបានចូលរួមស្តាប់សវនការនៅក្នុងតុលាការកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម។ ការចូលរួមនេះបានផ្តល់ប្រយោជន៍ដល់និស្សិតច្បាប់ទាំងឡាយដែលមានបំណងចង់ឃើញការអនុវត្តច្បាប់ដោយផ្ទាល់ដើម្បីយល់អំពីដំណើរការកាត់ក្តីនៅក្នុងតុលាការមួយដែលមានការចូលរួមពីភាគីជាតិ និងភាគីអន្តរជាតិ។ លើសពីនេះទៅទៀត និស្សិតដែលបានចូលរួមកម្មវិធីនេះ ទទួលបានការយល់ដឹងបន្ថែមអំពីប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហមតាមរយៈឯកសារ ដែលបានផ្តល់ឲ្យ និងតាមរយៈការធ្វើបទបង្ហាញរបស់វាក្លិន។

បន្ទាប់ពីបានស្តាប់មតិយោបល់របស់ប្អូនៗនិស្សិត ខ្ញុំសង្កេតឃើញថា ការចូលរួមស្តាប់ សវនាការដោយផ្ទាល់នៅក្នុងតុលាការកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម បានផ្តល់ឱកាសដល់សិស្សនិស្សិតបានយល់ដឹងអំពីដំណើរការស្វែងរកយុត្តិធម៌ទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មកាលពីអតីតកាលដែលបានរួមចំណែកដល់ការពង្រឹងនីតិវិធីនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ និស្សិតទាំងបីយល់ស្របថាការពង្រឹងនីតិវិធីអាចសម្រេចបាន គឺអាស្រ័យទៅលើឆន្ទៈរបស់បុគ្គលគ្រប់រូប។ ជាពិសេសបញ្ចប់និស្សិតទាំងបីចង់ក្លាយជាអ្នកអនុវត្តផ្នែកច្បាប់ដែលជាគម្រោងមួយរបស់ខ្លួន។

